

Adalékok a Valkó megyei oklevéladás kezdeteihez

A szerémségi területeken a megyei oklevéladás először Valkó megyében jelent meg a 13–14. század fordulóján. Első fennmaradt oklevelük 1303. szeptember 5-i keltezésű.¹ A 14. század első felében 25 oklevelük maradt ránk, egy 1311. május 10-i okiratuk² kivételével eredetiben. Az Anjou-kor végére megkétszereződik a ránk maradt ügyiratok száma. Az első datált oklevelük hasonlóképp, mint a 14. század első felében fennmaradt okleveleik döntő többsége³ a nagyobb részt kiadatlan Festetics levéltár⁴ iratai között található. Ugyancsak itt lelhető fel öt év nélküli oklevél, amelyek azonban *intitulatio*juk és napi dátumuk, továbbá tartalmuk alapján leszűkítik azt az időhatárt, amikor készülhettek.

A valkó megyei okleveleket a 14. század első felében *intitulatio*juk alapján a következő csoportokra oszthatjuk. Ha az évszámmal is keltezett okleveleket nézzük, három csoport rajzolódik ki. Az első csoportba azok kerülnek, amelyekben a „*curialis comes de Wlko, iudices nobilium, maiores castris et exercitus*“-féle címzés, illetve variációik fordulnak elő. (A variáció alatt csupán annyi értendő, hogy esetlegesen a felsorolt tisztségviselők neve is megtalálható a címzésben.)⁵ Ez a forma a század első évtizedére jellemző. Ettől élesen elhatárolódik a második és harmadik csoport. Nemcsak amiatt, hogy az első és második csoport okleveleit bő másfél évtized választja el egymástól (az 1311. évi oklevél után csak 1323-ból maradt fenn oklevelük),⁶ hanem avégett is, mivel 1320-tól a mindenkori macsói bán viselte a valkói ispáni címet. I. Károly miután meghódította II. Uros szerb királytól az észak-szerbiai Macsó várát és vidékét, valamint 1319-ben megszerezte Nándorfehérvárt, a megszerzett tartomány élére 1320-ban macsói bán címmel helytartót

¹ Magyar Országos Levéltár. Diplomatikai Levéltár. Bp. (a továbbiakban: Dl.) 91 153; Anjou-kori Oklevéltár. Documenta res Hungaricas tempore regum Andegavensium illustrantia. I–XI., XXIII–XXIV. Szerk.: Almási Tibor, Blazovich László, Géczy Lajos, Kristó Gyula, Piti Ferenc. Bp.–Szeged, 1990–2000. (a továbbiakban: Anjou-oklt.) I. 442. sz.

² Dl. 34 096. Anjou-oklt. III. 59. sz. Az oklevél a boszniai káptalan 1311. május 15-i oklevelében maradt ránk. L. T. Smičklas: Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatie ac Slavonie. VIII–IX. Zagrabie, 1910. (a továbbiakban: Smič.) VIII. 279–281.

³ A fentebb már említett 1311. évi átirat és egy 1349. évi oklevél (Magyar Országos Levéltár. Diplomatikai Fényképgyűjtemény. Bp. 265 730) kivételével.

⁴ A Festetics levéltár iratanyaga a Magyar Országos Levéltár Mohács előtti gyűjteményében található.

⁵ Smič. VIII. 279–281.

⁶ Dl. 91 198.; Anjou-oklt. VII. 569. sz.

állított, aki egyúttal a magyarországi Valkó és Bodrog megyék ispánja is maradt.⁷ A valkói oklevelek címzésében ezentúl megjelenik a macsói bán is, mint a valkói alispán (*viceiudex, vicecomes*) felettése, a *curialis comes* elnevezés pedig eltűnik. Az 1320-as évek iratainak *intitulatioi* hasonló mintát követnek, mint az 1324. szeptember 27-i oklevél címzése: „*Nos Paulus comes de Wolko vice Pauli bani, iudices nobilium, maiores castris et exercitus*“.⁸

Gyakorlatilag 1323-tól folyamatos az oklevéladásuk, oklevelek szinte minden évről maradtak fenn. Az 1331. október 10-től megjelenő új címzésben eltűnik a valkói hadnagy és várnagy, illetve újdonság, hogy a báni cím jelzője is megjelenik: „*Nos Michael comes de Wolkou viceiudex magnifici viri Johannis bani de Machou et iudices nobilium de eodem*“.⁹

A már említett év nélküli oklevelek¹⁰ felső időhatára fentebbi csoportosítás alapján úgy tűnik, meghatározható. Az iratok ugyanis a már említett első csoport *intitulatio*ja szerint készültek, vagyis a valkói *curialis comest*, a szolgabírókat, továbbá a hadnagyot és a várnagyot jelölik meg a címzésben, tehát 1323 előtti keletkezésűek lehetnek. Az oklevelek napi dátumot minden esetben tartalmaznak.¹¹ Az oklevelek közül kettő azonban még közelebb vihet bennünket a megoldáshoz, mivel a bennük szereplő állandó ünnepet a hét napjaival is megjelölték, így az egyik oklevél „*quinta feria proxima in festo decollationis Johannis Baptiste*“,¹² a másik „*secunda feria videlicet in festo Sancti Regis*“¹³ keltezésű. A húsvéttáblázatok összevetése után arra a következtetésre jutottunk, hogy figyelembe véve a sajátos datálási formát, valamint azt a tényt, hogy az írásképek hasonlóak az egyes oklevelek esetében, 1296–97, 1302–1303, 1308 vagy legszélsebb esetben az 1313–14-es években keletkezhetnek.¹⁴ Alátámasztja ezt az a tény is, hogy tartalmukat tekint-

⁷ Rokay Péter–Takács Miklós: Macsói bán. In: Korai Magyar Történelmi Lexikon (9–14. század). Főszerk.: Kristó Gyula. Bp. 1994. (a továbbiakban: KMTL) 441–442.; Engel Pál: Magyarország világi archontológiája 1301–1457. I–II. 1996. (a továbbiakban: Engel 1996.) I. 27.

⁸ Dl. 91 201; Anjoukori Okmánytár. Codex Diplomaticus Hungaricus Andegavensis. I–VII. Szerk.: Nagy Imre, Nagy Gyula. Bp. 1878–1920. (a továbbiakban: AO.) II. 160–161.; Smič. IX. 207. (szeptember 26-i keltezéssel); Anjou-oklt. VIII. 416. sz.

⁹ Dl. 91 252

¹⁰ Dl. 93 925, Dl. 93 926, Dl. 93 927, Dl. 93 928, Dl. 93 929

¹¹ Dl. 93 925: feria quinta proxima post festum Avincula Sancti Petri apostoli; Dl. 93 927: feria secunda proxima post festum Sancte Trinitatis; Dl. 93 929: feria quinta proxima ante festum Beati Thome apostoli

¹² Dl. 93 926

¹³ Dl. 93 928

¹⁴ A húsvéttáblázatok alapján a következő évek kerülhettek szóba: Dl. 93 926. számú oklevél esetén 1269, 1353 (3. tábla), 1252, 1331, 1336 (10. tábla), 1313, 1314 (17. tábla), 1297, 1308 (24. tábla), 1280, 1359 (31. tábla). Dl. 93 928. számú oklevél esetében pedig 1296, 1380 (4. tábla), 1274, 1347 (11. tábla), 1268, 1319 (18. tábla), 1240, 1313 (25. tábla), 1291, 1302 (32. tábla).

ve az oklevelekben kisebb hatalmassági ügyek fordulnak elő, ezek jobbágyokat, falunagyokat, szervienseket érintenek. Mindenképp 1320 előtti keletkezésükre utal az is, hogy a névszerint megadott *curialis comes*ek, Gergely,¹⁵ Gatal,¹⁶ és két esetben Márton¹⁷ nevűek később sem fordulnak elő az oklevelekben. Ezek alapján feltételezhetjük, hogy ezek az év nélküli oklevelek a Valkó megyei oklevéladás első időszakában keletkezettek, a 13. század végén illetve a 14. század első évtizedében.

Van azonban az előbb említett oklevelek között egy, ami felettebb zavarbaejtő. Az oklevél Károly, Magyarország királyának szóló *relatio*. Az irat tanúsága szerint Pacsintai Gergely illetve Pál comes között történt összeütközés, mivel Gergely állítása szerint Pál mester jobbágyai javait elrabolták, jobbágyait és azok asszonyait elfogták. A király *mandatum*ával Gergely officiális, Péter jelent meg a megye előtt, hogy az ügyről a megye hallgassa meg Pál comes véleményét is. A megyei ember előtti vizsgálat azzal zárult, hogy Pál mester épp a *mandatum* kézbesítőjét, Gergely officiálisát gyanúsítja hat sertés elrablásával, ezért jobbágyai jogosan támadtak vissza, viszont sem jobbágyokat, sem asszonyokat nem fogtak el.¹⁸

Jogosan vetődik fel a kérdés, hogyan kerül ebbe a kis jelentőségű ügybe I. Károly király, miért egy megyei hatóságnak szól a parancslevél a hiteles helyek teljes kizárásával. (A 13–14. század fordulóján a bácsi, kői és boszniai káptalan is végzett hiteleshelyi tevékenységet Valkó megyében.)¹⁹

A megye korai oklevelei közül az első datált, az 1303. szeptember 5-i oklevél²⁰ tüzetesebb vizsgálata közelebb vihet bennünket a kérdés megoldásához. Az oklevél *inscriptio*ja és *intitulatio*ja a következő: „*Domino suo magistro Vgrino comiti Bachiensi, Sirmiensi, de Wlko et de Pasaga curialis comes de Wlko officialis vestri, iudices nobilium, maiores castri et exercitus*“. Az irat arról tudósít, hogy a parancslevélnek megfelelően a bácsi káptalan emberével András fia László zatai birtokrészét annak cselekedetei miatt kiadott összes bírság fejében Crisius fia Tamásnak iktatták.

Az oklevél ékes tanúbizonysága annak, hogy a 14. század eleji kaotikus állapotok idején tartományurak, illetve nagyhatalmú előkelők közvetlen ellenőrzésük alá vetették a megyét. Jelen irat írásos bizonyítéka annak a ténynek, hogy a megyei tisztségviselők ebben az időben a terület urának szerviensei voltak. A közigazgatás magánjellegűvé fejlődésének bizonyítéka – mint Kristó Gyula kutatásai

---

¹⁵ Dl. 93 926

¹⁶ Dl. 93 929

¹⁷ Dl. 93 925, Dl. 93 928

¹⁸ Dl. 93 927

¹⁹ Pl. Anjou-oklt. I. 44., 45., 360., 512., 524. sz.

²⁰ Dl. 91 153; Anjou-oklt. I. 442. sz.

bizonyították –, hogy a 13. század folyamán, különösen a század második felétől a *curialis comes* tisztt királyi tisztségviselőből privát méltósággá vált, a cím egyre inkább alispáni értelmet nyert. Az egyes tartományurak fennhatósága alatti megyékben felbukkanó alispánok erre utaló közvetlen adatok híján is a megyésispáni címet birtokló tartományúr vagy vezető tartományúri familiáris szerviensei voltak.²¹

Az oklevél címzésében szereplő Ugrin mester Csák Ugrint fedi, aki nem tartományúr volt, hanem I. Károly egyik leghűségesebb embere, nagyhatalmú délvidéki előkelő. I. Károly elitjének első embere a Csák nem Újlaki ágának volt tagja, apja Pósa mester, aki Béla ifjabb király (a későbbi IV. Béla) tárnokmestere volt. Ugrin 1268-ban tűnik fel először a forrásokban mint szörényi bán, az 1270-es években lovászmester és szerémi ispán, 1275-ben az erdélyi vajda és az országbíró címét is viselte. Az 1270-es évek végén tárnokmester, valamint macsói és boszniai bán lett. Bánsága idején a Valkó megyei Újlakra helyezte át székhelyét. Az utolsó Árpád-házi király, III. András híve lett, ő kísérte Magyarországra 1292-ben Morosini Tomasinát, de az Anjou-pártiak fogságra vetették.²²

1300 augusztusában ő vette át a Magyarországra érkező ifjú Károly Róbertet Šubić Pál kezéből Zágrábban, és rendelkezésére bocsátotta Pozsega várát. Ugrin vigyázott az ifjú királyra 1301–1307 között, mikor az Újlakhoz közeli bélakúti monostorban lakott. I. Károly vendégszeretetéért és védelméért cserébe 1307-ben királyi tárnokmesternek tette meg. Mivel a század első évtizedében a nádori tisztség devalválódott – több tartományúr, Csák Máté, Aba Amadé, Borsa Kopasz, Ákos István is nádornak címezte magát –, ideiglenes jelleggel Csák Ugrin tisztsége, a tárnokmesterség töltötte be az első bárói tisztség funkcióját.²³

1303-ban, vagyis az első datált valkói oklevél keletkezésének idején Csák Ugrin területén, tehát Valkó, Szerém, Pozsega és Bács megyékben egy új hatalmi tényező jelent meg, az ifjú Károly Róbert, aki önmagát Magyarország királyának tekintette. I. Károly adományozásaira 1302-től vannak adataink. Ebben az évben Csák nembeli Péter fia Domokos mester fia István számára adományozza a Pozsega megyei Orbova földjét,²⁴ 1303-ban pedig futaki István fia Dénes mesternek adja a Bács megyei Futak faluban a Dunán átkelőktől szedett

²¹ Kristó Gyula: A feudális szétagolódás Magyarországon. Bp. 1979. (a továbbiakban: Kristó 1979.) 194.

²² Karácsonyi János: A magyar nemzetségek a XIV. század közepéig. Bp. 1900. (a továbbiakban: Karácsonyi 1900.) 360–363., Szovák Kornél: Ugrin. In: KMTL 697.

²³ Kristó Gyula: I. Károly főúri elite (1301–1309). Századok, 1999. 43–44.

²⁴ Anjou-oklt. I. 316. sz.

vámokat.²⁵ 1304 folyamán ez az új hatalmi tényező szólítja iktatásra a bácsi káptalant: I. Károly a Valkó megyei Pacsinta földjét adományozza Gergely mesternek, a királynéi²⁶ asztalnokok comesének. Az ügyben a bácsi káptalan kiküldöttje jár el János fia Jurk királyi ember társaságában.²⁷

A Pacsinta földjét a királytól megkapó Gergely nagy valószínűséggel azonos lehet a fentebb említett év nélküli, királynak szóló *relatio*ban szereplő Pacsintai Gergellyel. A királyi oklevélből megtudjuk azt is, hogy Gergely I. Károly híve volt, nagyanyjához, Máriához is őt küldte, visszaúton azonban elfogták. A valkói *relatio* tehát a király közvetlen környezetében élő ember számára szólt, és 1304 után keletkezhetett. A király különbíráskodására más adataink is vannak, és szintén valkói nemesek érintettek az ügyekben.

1303-ban I. Károly néhai File comes fiait, Lőrincet, Pált, Pétert és Miklóst a neki nyújtott szolgálataikért cserébe felmenti az ország összes bírójának ítélete és joghatósága alól.²⁸ A Salamonharasztján kelt oklevél értelmében világosabbá válik I. Károly 1304 május 6-i, Futakon kelt oklevele alapján. Ebben a király megparancsolja az ország összes, kiváltképp Valkóban levő bírójának, hogy Miklós fia Gergely mestert állandóan udvarában kívánja tartani, ezért minden bíró, így a nádor ítélete alól is felmenti őt magát, népeit, familiárisait és szolgálait, az eddigi ítéleteket pedig érvényteleníti. (Nem lehetetlen, hogy ez az oklevél is Pacsintai Gergelyre vonatkozik.)²⁹

Az utóbbi oklevélből kitűnik, hogy a mentesség egyértelműen a valkói bírónak szól, akit nem kíván az okirat írója megnevezni, és semmiképpen nem a nádor(oknak). Valkó megye területén a rendelkezésünkre álló adatok alapján csak két igazságszolgáltató hatóság működik a század első évtizedében. Maga Valkó megye, és Csák Ugrin, bácsi, szerémi, valkói és pozsegei ispán, mint a megye felettese, amint az 1303-as valkói *relatio*ból látható.

Az ispán évszámokkal körülírható bírói működésére csak közvetett adataink vannak. A bácsi káptalan 1311. évi oklevelében maradt fenn, hogy Ugrin mester parancsára a bácsi káptalan Mateuka földjét Dénes mesternek iktatta, s erről a ki-

---

²⁵ Anjou-oklt. I. 451. sz.

²⁶ IV. László feleségét kell érteni alatta.

²⁷ Anjou-oklt. I. 675. sz.

²⁸ Smič. VIII. 91.; Anjou-oklt. I. 509. sz.

²⁹ Dl. 91 155; Anjou-oklt. I. 603. sz.

rálynak Ugrin parancsára jelentést tett.³⁰ Csák János országbíró 1313. augusztus 1-jei terjedelmes ítéletlevele is említi egy, a század első évtizedében kezdődő Valkó megyei hatalmaskodási perben a „jó emlékezetű“ Ugrinus mester, volt királyi tárnokmester és valkói comes több oklevelét, valamint Péter valkói *curialis comes* okiratát, ahol a feleket meg nem jelenés miatt több ízben bírsággal sújtották.³¹

Ezen a ponton jogosan merülhet fel a kérdés, vajon milyen kapcsolat állt fenn Csák Ugrin és Valkó megye igazságszolgáltatási szervei között. Ugyanis a fentebbi év nélküli oklevelek, sőt a megye 1311. május 15-i, átiratban megmaradt oklevele³² is nyitva hagyja ezt a kérdést.

A Festetics levéltár iratanyagában nemcsak Valkó megyére vonatkozó év nélküli oklevelek találhatók. Fellelhető ugyanitt Csák Ugrin két eredetiben fennmaradt Valkó megyéhez szóló parancslevele,³³ valamint Márton fia Demeter, Ugrin mester udvarbírájának (*iudex curie magistri Ugrini*) egy fizetéshalasztást elrendelő oklevele is.³⁴

Az iratok alapján látható, hogy nemcsak a tartományurak, Csák Máté, Aba Amadé, Kőszegi János és Kán László tartott a király mintájára külön udvarbírárt,³⁵ hanem I. Károly híve, Csák Ugrin is. A Valkó megyének szóló *relatiók* azonban annak is szemléletes példái, hogy egyrészt territóriumán belül maga Ugrin volt a legfőbb igazságszolgáltató,³⁶ ugyanakkor a megye külön igazságszolgáltató szerv volt, amely felett felügyeleti joga volt, utasíthatta őket, felülbírálhatta döntéseiket. Okleveleik külalakja is mereven elválasztja a két írószervet.

Bár a fentebbi oklevelek év nélküliek, az 1303–1304-es években kiadott királyi mentességek és az Ugrinnak szóló Valkó megyei *relatio* tükrében nem mondhatjuk, hogy Csák Ugrin különbözött volna a tartományuraktól abban a tekintet-

---

³⁰ AO. I. 240–241.; Anjou-oklt. III. 195., 208. sz. Bertényi Iván erre az oklevélre alapozza feltevését, miszerint Csák Ugrin lehetett 1304–1311 között az országbíró. Bertényi Iván: Az országbírói intézmény története a XIV. században. Bp. 1976. 61. Engel Pál szerint az országbírói tisztt 1311, vagyis Csák János országbírói működése előtt betöltetlen volt. Engel 1996. I. 6. A témáról bővebben l. Tóth Ildikó: Károly Róbert első országbírója. (Adalékok Csák János országbírói működéséhez). In: Tanulmányok a középkori magyar történelemről. (Szerk.: Homonnai Sarolta–Piti Ferenc–Tóth Ildikó). Szeged, 1999. 143–150.

³¹ Dl. 33 568; Anjou-oklt. III. 577. sz.

³² Smič. VIII. 279–281.; Anjou-oklt. III. 59. sz.

³³ Dl. 93 936, Dl. 94 011

³⁴ Dl. 94 012

³⁵ Kristó 1979. 201–203.

³⁶ A Valkó megyének szóló parancslevelekben Ugrin mesternek (Dl. 94 011), illetve bácsi, szerémi, valkói és pozsegai comesnek (Dl. 93 936) titulálja önmagát, hasonlóképp mint az első, 1303-as Valkó megyei oklevélben (Dl. 91 153).

ben, hogy az igazságszolgáltatás jogkörét saját territóriumán belül önmagának tartotta fenn, saját területén ő akart a legfőbb bíró lenni akkor is, amikor közvetlen környezetében megjelent I. Károly személyében a magyar király. Károly Róbert ugyan nem nevezte meg, hogy főképp ki alól akarja mentesíteni legkedvesebb híveit, de nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az első mentessége azon a Salamonharasztján kelt, ahol Ugrin is keltezett oklevelet,³⁷ a második pedig a Bács megyei Futakon, ami nem esik messze a Valkó megyei Újlaktól, Ugrin rezidenciájától.

A kamasz király és aggastyán támogatója között tehát nem minden esetben lehetett felhőtlen a viszony, de tudták, hogy szükségük van egymásra. S bár úgy tűnik, hogy az 1303–1304-es évek környékén a fiatal Károly „oroszlánkörmeit“ leg-hűségesebb hívéin is próbálgatta (ide sorolhatók a valkói nemesek mentességei, illetve Károly azon törekvése, hogy igazságszolgáltatásában felhasználja az Ugrinhoz hű Valkó megyét), alapvetően nem kérdőjelezte meg territóriumán belüli legfőbb igazságszolgáltató hatalmát. Sőt a bácsi káptalan már említett 1311-es jelentésére, mikor is a káptalan Ugrin kérésére járt el, majd az eredményről a királynak írt vissza,³⁸ az eddigiek, illetve Csák János országbíró 1311 elején történt kinevezése tükrében úgy tekinthetünk, mint a már említett 1303–1304-es mentességekre, de most fordult a kocka: 1311-ben az ország Valkóban lévő bíráját érthette ugyanaz a bíraskodási mentesség (de most nem személyére, hanem bírói székére vonatkozóan), ami egykori valkói „alattvalóinak“ megadatott.³⁹

1311 folyamán Csák Ugrin meghalt. Utolsó éveinek számbavételekor nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy 80. életéve környékén járhatott. Azokat a tényeket, miszerint az 1308-as királyválasztó országgyűlésen és az 1309. évi koronázáson is csak képviselői útján vett részt, hogy a tárnokmesterséget 1310-ben Csák Máténak engedte át, illetve a Macsó felől érkező szerb támadások visszaverésében az 1290-es évekkel ellentétben élete utolsó éveiben személyesen már nem vett részt, magas korával is magyarázhatjuk.⁴⁰

Károly Róbert azonban nem felejtett: az 1310-es évek végén visszafoglalt macsói területek élére újra bánt rendelt, aki egyúttal Valkó és Bodrog megyéknek is

---

³⁷ DL. 94 011.

³⁸ AO. I. 240–241.; Anjou-oklt. III. 195., 208. sz.

³⁹ Ezzel magyarázható az a tény is, hogy Csák János országbíró már említett 1313. augusztus 1-jei terjedelmes ítéletlevele szerint a hatalmaskodás Csák Ugrin, illetve officialisa, Péter valkói comes előtt kezdődött, az ügy a király elé is került, az országbíró elé azonban feltehetően csak 1311, vagyis Csák Ugrin halála után kerülhetett, amikor már nem élt a kiváltságolt személy.

⁴⁰ Karácsonyi 1900. 361.

ispánja maradt. 1323-ban a szerémi, 1328-ban a baranyai, 1333-ban a bácsai ispáni tiszteket is a méltósághoz sorolta.⁴¹ Pozsega helyett Bodrog szerepelt, de alapvetően azokról a területekről volt szó, amelyek fölött I. Károly idején IV. László egykori macsói bánja gyakorolt hatalmat, azokról a megyékről, amelyeket először ismert meg az idegenbe szakadt fiatal Caroberto.

A báni cím felélesztése pedig új életet lehel a tetszhalott Valkó megyei oklevéladásba, amely – ha az év nélküli okleveleket is figyelembe vesszük – úgy tűnik szoros összefüggésben volt Csák Ugrin személyével, hogy majd a harmincas évek derekától az önálló rendszeres báni oklevéladás egy kivételével ugyanazokat az ispáni címeket illeszthesse báni címe mellé, amellyel egykor Csák Ugrin gyakorolta igazságszolgáltató hatalmát. Ha a Drugetek tartományában Aba Amadé tartományurasága élt tovább,⁴² akkor a macsói báni jogkör létesítésében, illetve kiszélesítésében nagy valószínűséggel Csák Ugrin területiális hatalmának nyomai fedezhetők fel, azé az emberé, aki apja helyett apja, védelmezője és haláláig legfőbb támogatója lett az ifjú királynak.

---

⁴¹ Engel 1996. I. 27.; Anjou-oklt. II. 494., 668., 855. sz.

⁴² Engel Pál: Honor, vár, ispánság. Századok, 1982. 905.

ILDIKÓ TÓTH

Contribution to the beginnings of issuing the charter of Valko county

According to the data the Valko county charter was first issued at the turn of the 13–14th c. during and after the reign of the last kings of the Árpád dynasty when the country was struck by internal crisis. At that time Valko county was part of the territory of Csák Ugrin, who was the first and largest follower of Charles I.

This essay surveying the dated and the undated charters of Valko county is seeking the answer, how the jurisdictional system was working in a territory which was supporting Charles I during the reign of the oligarchies.